

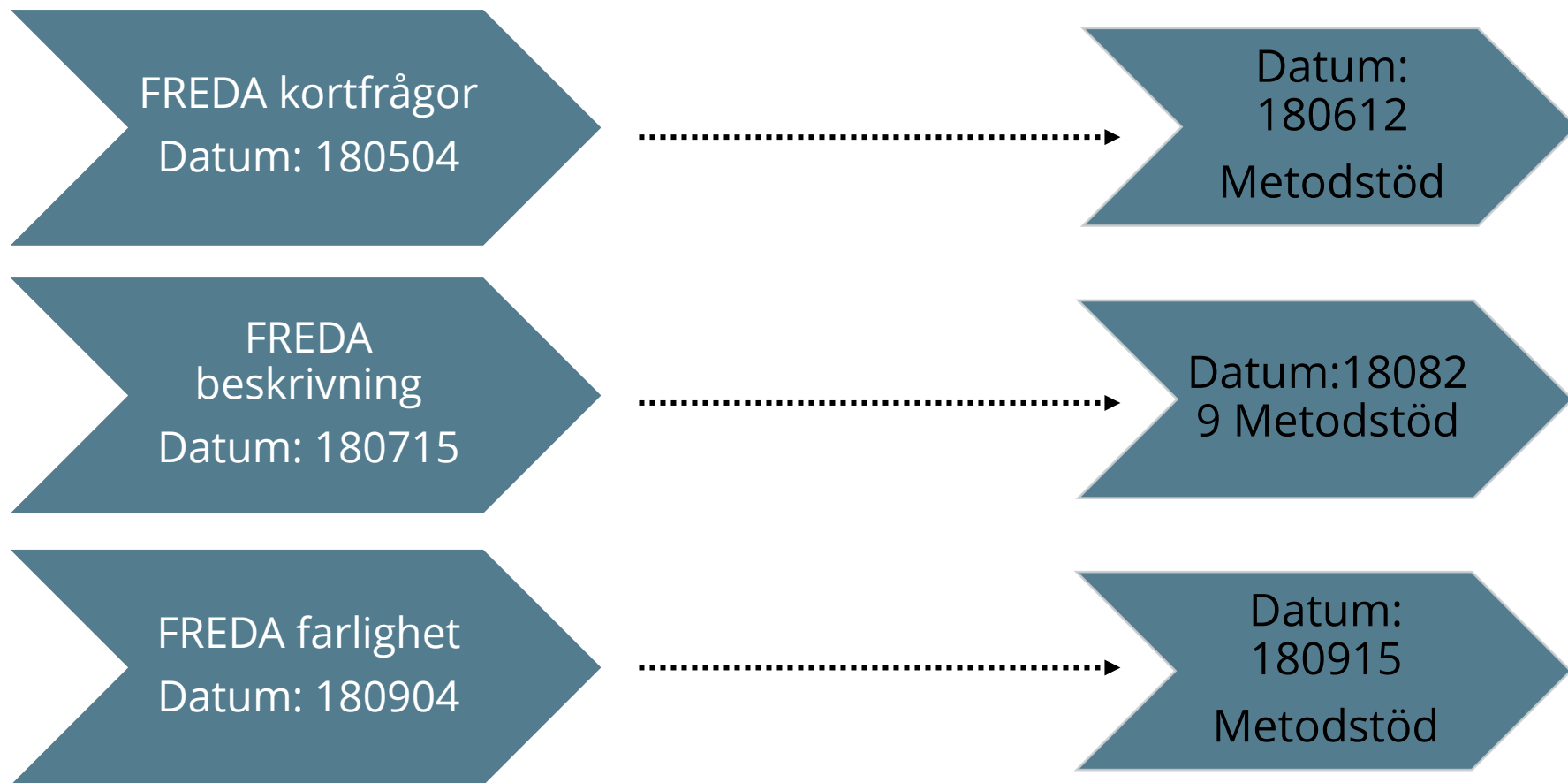
FREDA

standardiserade
bedömningsmetoder
för socialtjänstens arbete mot
våld i nära relationer

Länsstyrelserna

Förslag: FREDA utbildningens upplägg - tidshänvisning

Att utreda våldsutsatthet med stöd av FREDA-bedömningsmetoder

Mål

- Du ska känna dig trygg i att använda FREDA bedömningsmetoder

Målgrupp

- Du som arbetar med att utreda våldsutsatthet och bedöma risken för fortsatt/eskalerande och/eller dödligt våld

Brottsoffer enligt 5 kap. 11 § SoL

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp de behöver.

Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Våldsutövare enligt 5 kap. 11a § SoL

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende.

När socialnämnden fullgör uppgiften ska nämnden särskilt beakta säkerheten för den som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp och dennes närstående.

Mot ett mer förebyggande arbete

- Lagändringarna 2021 innebär ett ökat fokus på det våldsförebyggande arbetet och ger ett förbättrat skydd för våldsutsatta och personer som riskerar att bli utsatta för våld.
- Genom att förtydliga kommunens ansvar för personer som utövar våld mot närstående vill regeringen öka förutsättningarna för att våldet ska upphöra.

Lagändringar som trädde i kraft 1 augusti 2021

- **Socialnämnden** ska verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende (SoL 2001:453).
- **Sekretessbrytande bestämmelse** innebär att personal inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården under vissa förutsättningar får lämna uppgifter till Polismyndigheten i syfte att förebygga allvarligare brott (OSL 2009:400).
- **Hälso- och sjukvården** ska beakta barns behov av information, råd och stöd om de har upplevt eller bevittnat våld i mot närstående (HSL 2017:30) och (PSL 2010:659).

Socialstyrelsen rekommenderar...

Att det rutinmässigt ställs frågor:

- Kvinnor som uppsöker mödrahälsovård
- Kvinnor som uppsöker psykiatrisk vård
- Alla ärenden inom barn- och ungdomspsykiatri

Vad säger HSLF-FS 2022:39?

Stöd och hjälp enligt 6 kap. 1 § HSLF-FS 2022:39

Allmänna råd

- Socialnämnden **bör se till** att de metoder som används för att ge stöd och hjälp till våldsutsatta och barn som bevittnat våld är utformade med utgångspunkt i bästa tillgängliga kunskap.
- Socialnämnden bör såväl vid planering av verksamheten som i enskilda ärenden beakta den särskilda utsatthet eller sårbarhet som en våldsutsatt kan ha på grund av bl.a.
  - ekonomisk situation,
  - funktionsnedsättning,
  - hedersrelaterad kontext,
  - kön,
  - könsöverskridande identitet eller uttryck,
  - missbruk och beroende,
  - sexuell läggning,
  - tillhörighet till en nationell minoritet,
  - utländsk bakgrund, eller
  - ålder.

HSLF-FS 2022:39

Information om socialtjänsten enligt 3 kap. 4 § SoL

Allmänna råd

- Socialnämnden bör planera för hur grupper och enskilda, såväl vuxna som barn, **ska nås med information** om nämndens verksamhet för våldsutsatta och barn som bevittnat våld och våldsutövare.

HSLF-FS 2022:39

Länsstyrelserna

4 kap. Socialnämndens utredning av våldsutsatta vuxna

Utredning enligt 11 kap. 1 § SoL

Allmänna råd

- I ett ärende som gäller en våldsutsatt vuxen bör socialnämnden, med anledning av våldet, bl.a. utreda
  - den vuxnas behov av stöd och hjälp akut,
  - våldets karaktär och omfattning,
  - våldets konsekvenser för den vuxna,
  - hur den vuxna hanterar sin situation,
  - hur den vuxnas nätverk ser ut,
  - om den vuxna som är förälder behöver stöd i sitt föräldraskap, och
  - den vuxnas behov av stöd och hjälp på både kort och lång sikt.

HSLF-FS 2022:39

5 kap. Socialnämndens utredning av våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld

Utredning enligt 11 kap. 1 § SoL

Allmänna råd

...bör socialnämnden, med anledning av våldet, utreda bl.a.

- behovet av stöd och hjälp akut,
- våldets karaktär och omfattning,
- våldets konsekvenser för den våldsutsatta,
- hur den våldsutsatta hanterar sin situation,
- hur den våldsutsattas nätverk ser ut,
- om den våldsutsatta behöver stöd i sitt föräldraskap, och
- behovet av stöd och hjälp på både kort och lång sikt.

HSLF-FS 2022:39

Våldsutövare vuxna och barn

- Våldet kan utövas av både barn och vuxna såväl som av flickor, kvinnor, pojkar och män. Vilken typ av våld, allvarlighetsgraden och hur vanligt förekommande våldet är, varierar beroende på vem som utövar det. Våldet kan vara riktat mot en förälder, ett barn, ett syskon eller andra närstående.
- Det är enbart en liten del av alla som utövar våld mot närstående som söker stöd, hjälp eller vård. De flesta som har utövat våld, och som söker behandling är personer som utövat våld mot en partner
- Exempel på grupper som sällan söker behandling är unga som utövar våld i parrelationer, äldre personer, hbtqi-personer, personer med utländsk bakgrund, personer med funktionsnedsättningar, personer med personlighetsstörningar samt personer som utövar hedersrelaterat våld.

Ställa frågor på rutin eller indikation

- Genom att fråga om våld signaleras att det finns stöd att få för våldsutsatta och för dem som utövar våld
- Våldet kan sällan ges en enkel förklaring
- Frågor kan exempelvis ställas rutinmässig eller på indikation. Indikation på våldsutsatthet kan vara synliga fysiska skador. Indikationer på fysiskt våld som inte manifesterats i synliga skador eller indikationer på psykiskt våld kan dock vara mer diffusa och därmed svåra att identifiera.
- Att fråga om våldsutövande på indikation kan vara utmanande eftersom det saknas forskning om vad som kan utgöra en indikation på våldsutövande. En verksamhet kan därför behöva se över om upprättade rutiner behöver följas upp och utvärderas när kunskapen förändras. Detsamma gäller för våldsutsatthet.

Ställa frågor på rutin eller indikation, forts.

- Kravet på att ta fram rutiner reglerar inte närmare vad rutinerna ska handla om. Det är upp till socialnämnden att avgöra det. Rutinerna kan exempelvis handla om att:
  - beskriva vad i en viss verksamhet som ska utgöra indikation på våld som innebär att personalen ska ställa frågor
  - ställa rutinmässiga frågor om våldsutsatthet eller våldsutövande till alla klienter/brukare vid ett visst tillfälle eller i samband med en viss aktivitet (exempelvis vid aktualisering)
  - ställa rutinmässiga frågor om våld vid vissa problem (exempelvis missbruk) eller under vissa förutsättningar (exempelvis vid långvariga behov av ekonomiskt bistånd).

Socialnämndens ansvar vid insatser

- Säkerheten för våldsutsatta och deras närstående är centrala i arbetet med våldsutövare
- Av 11 kap. 1 § SoL framgår att socialnämnden utan dröjsmål ska inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.
- En utredning enligt 11 kap. 1 § SoL får som huvudregel inte inledas mot någon vuxen persons vilja, om utredningen avser den vuxne själv. Detta eftersom nämnden i regel inte kan vidta några åtgärder om den enskilde inte är intresserad och inte själv vill ansöka om insatser
- Vid bedömningen av vilken insats som är lämplig bör nämnden ta hänsyn till bland annat våldsutövarens individuella mottaglighet för insatsen. Bedömning av individens mottaglighet kan handla om vilken typ av insats som kan möta individens problematik (t.ex. utifrån individens impuls kontroll och känsloreglering) och hans förmåga att tillgodogöra sig insatser (utifrån t.ex. individens motivation, probleminsikt eller kognitiva förmåga) samt risk för återfall.

Kap 4 och 5 Socialnämndens utredning av vuxna, våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld

Riskbedömning

... ska socialnämnden **bedöma risken** för ytterligare våld.

Allmänna råd

När socialnämnden gör riskbedömningen bör den använda en standardiserad bedömningsmetod.

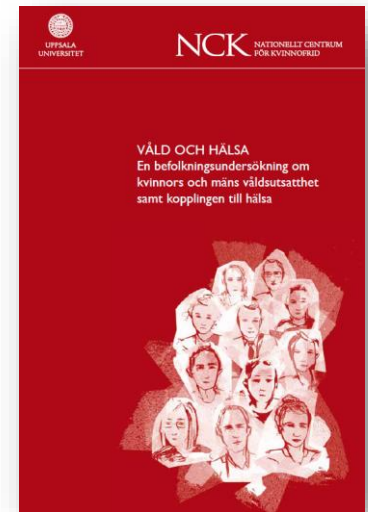
HSLF-FS 2022:39

Våld och Hälsa (2014)

Fjorton procent av kvinnorna
Fem procent av männen

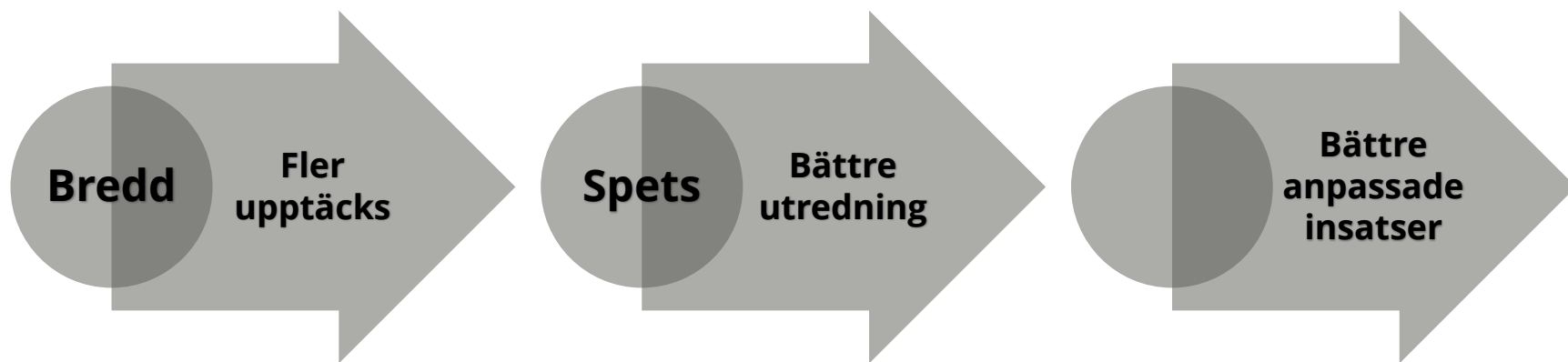
- hade någon gång efter 18 års ålder blivit utsatta för fysiskt våld eller hot om fysiskt våld i en pågående eller avslutad parrelation.

Varför fråga om våld?

- Att utsättas för våld i nära relationer är starkt kopplat till psykisk och fysisk ohälsa.
- Utöver det lidande och förlust i livskvalité kostar våld i nära relationer samhället stora summor.
- Upptäcka våldsutsatthet för att i ett tidigt skede och kunna erbjuda rätt vård och stöd undvika lidande för den utsatta och samhället sparar resurser

Varför fråga på rutin?

Information enligt 3 kap. 4 § SoL Stöd enligt 6 kap. 1 och 3 § SoL

Bredd - använda FREDA kortfrågor

- Ett systematiskt arbete
- Utvärderad metod
- Alla ges möjlighet – lika behandling
- Upptäcker grupper som inte annars blir synliga

Spets - använda FREDA bedömning och farlighet

- Stödja val av insatser
- Stödja utredningen av risk för fortsatt utsatthet

Standardiserade bedömningsmetoder

Ett stöd när enskilda personers situation, funktion eller behov ska *bedömas av professionella* inom socialtjänst och hälso-sjukvård.

Bidrar till *insamling av relevant och tillförlitlig information* om enskilda personer som underlag för bedömningar.

- Vetenskapligt prövat
- Formulär med fastställda frågor
- Manual

2012-12-9, Socialstyrelsen

Varför standardiserat bedömningsinstrument?

- Grundat på bästa möjliga kunskap och som är vetenskapligt prövat ifråga om validitet och reliabilitet
- Har en manual som stödjer att användningen sker i enlighet med bedömningsmetodens avsikter
- Samla in relevant och tillräcklig information på ett etiskt och rättssäkert sätt
- Ge klienten möjlighet till insyn och delaktighet i utredningsprocessen

Varför arbeta med ett standardiserat bedömningsinstrument?

- Likvärdig bedömning av den enskildes behov
- Minskar risken för godtyckliga och stereotypa bedömningar,
  - Samma frågor till alla
- Bedömningen presenteras på ett tydligt och begripligt sätt
- Ger insyn och delaktighet
- Kan även användas för uppföljning och förändring över tid
  - Enskilt och i grupp

Vid starten...

- Det är motiverat att skaffa kunskap om den specifika bedömningsmetoden innan man börjar använda den.
- Standardiserade bedömningsmetoder ska ses som **komplement** till det övriga bedömningsarbetet, och bidrar till att en del av utredningen blir strukturerad och enhetlig.
- De ska användas tillsammans med andra beslutsunderlag i utredningen för att identifiera problem, kartlägga risker och välja relevanta insatser.

FREDA – ett komplement till det övriga bedömningsarbetet

- FREDA kortfrågor
  - Upptäcka/Identifiera våldsutsatthet
- FREDA beskrivning
  - Utreda, våldets uttryck och dess omfattning och bedöma behovet av stöd
- FREDA Farlighet
  - Riskbedömning och säkerhetsplanering, bedöma behovet av skydd i samband med våldsutsatthet

Utgår från vad den våldsutsatta själv svarar på frågorna

Målgrupp

- Vuxna över 18 år
- Även de under 18 år, om de blivit utsatta i en parrelation

Viktigt att ha med sig

- Fångar inte upp hedersrelaterat våld
- Beskriver inte barns våldsutsatthet och risk för fortsatt våld
- Har inte prövats på våldsutsatta män
- Inget normkritiskt perspektiv

När fungerar FREDA sämre?

När klienten;

- har en kognitiv funktionsnedsättning
- behöver tolk (särskilt vid telefontolkning)
- mår psykiskt dåligt
- känner sig starkt stressad över besöket
- när personalen är under stor tidspress

Vad innebär det att använda **FREDA?**

- Synliggöra våldet och möjliggör för en utsatt person att berätta
- Hjälper till att synliggöra att våldet är oacceptabelt och fungerar som en ögonöppnare
- Ger en mer heltäckande bild
- Tydlighet kring ansvar och skuld
- Stödjer handläggaren i att göra bedömningar

Förkunskaper om våld krävs för **FREDA**

Kunskaper om

- Våld och våldets konsekvenser
- Våldets normaliseringsprocess
- Uppbrottsprocessen
- Eftervåldet

Nu kommer en kort repetition...

Förslag på repetition

Starta upp [webbkurs om våld](#) på webbläsaren och gå till avsnitt: 3.1 på gruppspåret

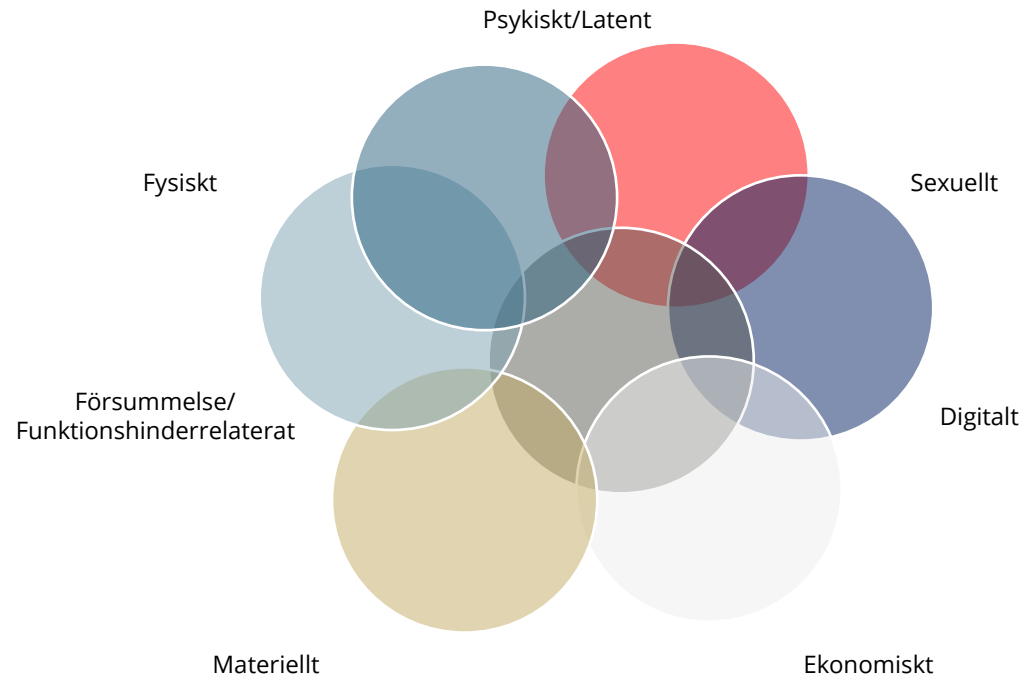
Gör övningen (välj en eller två)

Våldets karaktär och omfattning

- Psykiskt inkl. hot
- Fysiskt
- Sexuellt
- Ekonomiskt
- Materiellt
- Latent
- Försummelse
- Funktionshinderrelaterat
- Digitalt
- Våld mot husdjur

Övning: Post-it-lappar – en handling per lapp

Var och en, skriv ner så många *konkreta* exempel på hur våldet kan ta sig uttryck.

Ett exempel per post-it-lapp.

Våldets konsekvenser

- Individens hälsa
  - Fysiskt
  - Psykiskt
  - Psykosomatiska syndrom
- Barnens hälsa
  - Föräldrars omsorgsförmåga
- Livssituation
- Praktisk natur
  - Arbetslöshet
  - Bostadsproblem
  - Ekonomi
  - Sjukskrivning
  - Ekonomisk utsatthet

Sårbarhetsfaktorer och särskild utsatthet

- Maktstrukturer och normer i samhället kan påverka en individs eller grups möjlighet att få tillgång till samhällets skydd och stöd. Det kan innebära att den enskilde kan vara extra sårbar för att utsättas för våld och förtryck och att det inte uppmärksammas på grund av brister i samhället.
- Exempel på sårbarhetsfaktorer: • brist på kunskap om vilka rättigheter man har • brist på kunskap om vart man kan vända sig för hjälp • negativa erfarenheter av kontakt med myndigheter • socialt och ekonomiskt beroende av närstående eller av samhället • beroende av våldsutövaren • isolering och ensamhet • sjukdom och funktionsnedsättning.
- Våldsutsattas behov kan även påverkas av faktorer som exempelvis ålder, utländsk bakgrund, tillhörighet till en nationell minoritet, ekonomisk situation samt missbruk och beroende.

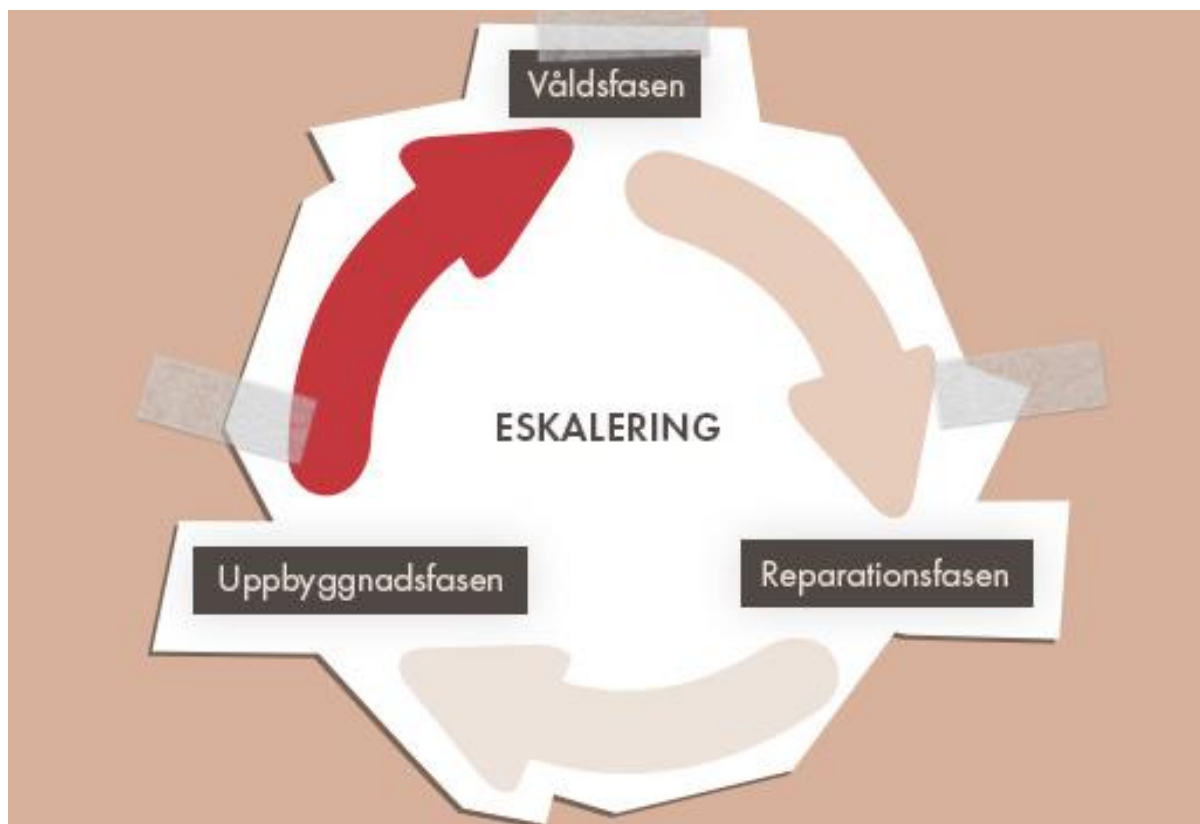

Varför stannar kvar? Lämnar – när?

- Kärlek vs. Våld
- Våldets normaliseringsprocess
- Uppbrottsprocessen
- Traumatiska band

Våldets normaliseringsprocess

Anna & Adam, en fallbeskrivning

- [Webbkurs om våld](#)
- Kapitel 4:1 i gruppspåret
- Titta på filmen och sedan diskutera:
  - Vad tänker ni kommer att hända härnäst?
  - Vilka samhällsaktörer kan Anna, barnen och Adam tänkas komma i kontakt med?
  - Vilket slags stöd behöver de?

Strategier och motstånd

Webbkurs om våld: gruppspåret 3:1

Läs eller lyssna på texten.

Prata med varandra om **varför** det kan vara relevant att uppmärksamma den utsattas strategi och motstånd.

Uppbrottsprocessen

Gå igenom gruppspåret 3:2

Prata med varandra om de olika hinder som kan finnas för ett uppbrott.

Uppbrottsprocessens tre faser

Att bryta upp

Det fysiska uppbrottet, som kan bestå av att kvinnan lämnar mannen. Ofta har det föregåtts av en vändpunkt av något slag, som att kvinnan fruktat för sitt liv eller någon närstående blir utsatt.

Att bli fri

Kvinnan gör sig emotionellt fri från mannen, dvs bryter successivt de känslomässiga banden.

Att förstå

Kvinnan förstår vad hon varit med om. Hon kan se sin situation ur ett "utifrånperspektiv" och kan förstå att hon inte bär skuld. Kanske skaffar hon sig kunskap om våld och förstår att många andra kvinnor varit med om samma sak.

Verktyg

- Förtalskampanjer
- Sabotage/skadegörelse
- Undanhållande av information
- Använda barnen som vapen
- Hot/repressalier
- Ekonomiskt våld
- Gaslighting

Konsekvenser

- Skyddade personuppgifter
- Hot och våld som rör föräldraskapet
- Allvarlig säkerhetsrisk vid umgängesrätt och skyddade personuppgifter
- Användandet av barnen i maktutövandet

Separation och efterföljande våld (eftervåld)

TACK

För ert engagemang!

Länsstyrelserna